

Tarmo Tagamets toob loomise loo suitsusauna

Napilt nädal on jäänud väga eripärase esietenduseni. Ühes üliiselaadses paigas tuleb maailma esiettekanade loomismüütidest ja kangelaslugudest läbi põimunud muusikaline teatritükk, mis toob endaga tublisti vanade aegade tuttavlikku ja igatsuslikku hõngu. Selles, et nii juhtuda saab, on üheks peakangelaseks Rakvere teatri näitleja Tarmo Tagamets.

Vana-Võrumaal, Lõuna-Eesti põlises kultuuripiirkonnas, kus inimesed kõnelevad meie harjunud eesti keelest sootuks teistsugust, võru keelt, asub Mooste alevik.

MARJU LINA
marju.lina@virumaateatja.ee

Seal on üles vuntsitud enam kui sada aastat vana mõisa karjalaut, mis kannab nüüd uhket nime – Mooste Folgikoda. Selle suure saali ja tippasemel helining valguspargiga kauni koja avarale lavale astub õige pea vääriskas seltskond, et anda vaatajaile terve elamuste paraad – Rakvere teatri näitleja Tarmo Tagametsa püünele seatud muusikalavastus “Suitsusannasümfoonia”.

Et lõunaestlased suitsusauna fookusse tõstavad, ja nagu lavastuse pealkirja järgi otsustada võib, sellele koguni sümfoonia pühendada võtavad, ei ole midagi hämmastavat: võrukeste jaoks olla õige saun ikka traditsiooniline suitsusaun – paik, kus saavat puhtaks nii ihu kui ka hing. Põhjaestlased teavad sellest nähtusest hulga vähem.

Agas mõistatada tuleks hoopis, kuidas meie üürise suve jooksul saab teatrimees Tarmo Tagamets täiel rinnal panustada Eestimaa kahes nurgas. Tänavuses Rakvere teatri suvelavastuses, Peeter Raudsepa tükis “Loojanguekspress” on Tagametsal kaalukas roll, pealegi on seda etendatud väga tihti ning ees on sama intensiivne mänguaeg augustis.

“See on tõsi. Aga enne “Loojanguekspressi” proovide algust oli mul kuu aega vaba. Siis saigi “Suitsusannasümfoonia” asjadega tegeldud. Proove tuli tollal teha igal pool, kus sai, ühe päeva kaup. Alles nüüd oleme kõik koos Võrumaal ja käes on kibekiire aeg,” kõneleb Tagamets.

Lavastajana ei ole Tarmo Tagamets sugugi algaja, ta pakub, et teatritükke on tema käe all sündinud ehk oma viisteist. Neile lisaks on Tagamets aastate eest Võru Linnateatri juhina lavastanud ka Uma Pido, traditsioonilist võrukeelset suurt laulu- ja rahvapidu. See on kogemus, millelega võib üksi avada küll, ja nõnda ei peljanud Tagamets sugugi muusikalise tüki lavaleseedjaks asuda.

“Tegelikult pärineb “Suitsusannasümfoonia” algne idee Võru Instituudi inimestelt ning oli ja on seotud EV 100 muusikaprogrammiga,” ütleb Tarmo Tagamets. “Päris alguse juures olid Trii-

Lavastaja Tarmo Tagamets ning Vanaisa rollis üles astuv Agu Trolla peavad aru.

nu Laan ja Jan Rahman, kes palusid kampa Mari Kalkuni, Märt-Matis Lille, Taago Tubina ning Eesti Filharmoonia Kammerkoori. Seejärel kutsuti mängu mind. “Suitsusannasümfoonia” esialgses variandis olin mina näitleja ja liikumisjuht, aga aeg tegi meie loomingulise meeskonna juures mõned parandused ning nüüd olen siis lavastaja ja liikumisjuht.”

Viimase ametinimetuse taga peitub huvitav ja üsna erakordne töö. “Kuna tekst on suuremalt jaolt võrukeelne,” selgitab lavastaja, “ja kõik inimesed ei pruugi kõigest aru saada, püüan mina aidata kirjeldada sisu liikumise kaudu. Seda võib ka nimetada tantuliseks viipekeeleks,” lausub ta naeratades.

Tarmo Tagamets nimetab auks seda, et tema töö on ka tervikuks seada eri žanrid: muusika, sõna, liikumine ja muudki, mida ses maailma loomise ja suitsusauna õhustikku kirjeldavas loos näha ja kuulda saab.

““Suitsusannasümfoonia” on eepi-

line lugu aegade algusest,” selgitab lavastaja. “Lugu Vanaisa – Looja või Jumala – ilma loomisest, inimeste sündimisest suitsusauna, nende inimeste kommetest – ka tabudest – suitsuses ja puhastavas suitsusauna keskkonnas. See on lugu Looja hääbumisest, meie elatud päevade korduvusest ning uue elu tekkest. Kogu lugu hoiab koos Märt-Matis Lille helilooming, mille ta on kirjutanud vaid selle lavastuse ja idee ettekandeks.”

Ja muusika, lisab lavastaja, on loos väga mitmekesine. Kõlab klassikalist, tänapäevast ja rahvamuusikat, ja on usutav, et igale muusikamaitsele leidub ses kirevas tükis midagi.

Koos kunstnik Liisa Soolepaga on Mooste Folgikoja lavale loodud keskkond, mis Tagametsa sõnul ei ole seotud vaid etnograafilise suitsusauna olustiku ja lugudega. “See on pisut groteskne väljund meie eepilisele loole, samas ei unusta me ära oma päritolu, seda, kes me oma juurte poolest oleme,” lisab Tagamets, kes on ise Võrumaa mees – ja

see fakt tekitab kahtluse, et südamest müütata südasuvel Vana-Võrumaal, selleks et vaid kolmel korral vanu lugusid rahva ette tuua – see ei saa olla kaugeltki juhuslik. Ega olegi.

“Ma pean seda lavastust ja selles kuuldavaid lugusid ning situatsioone kindlasti ka isiklikeks,” tunnistab Tarmo Tagamets. “Oma päritolu ma kuidagi ei varja, pigem on see juurikas mind alati pisut elustanud. Tagant lükanud ja marutama pannud.” Ta ei hoiu vaka all ka seika, et lapsepõlve tavad temast ikka kuidagi lahti ei lase.

“Kasvõi see, kuidas kütta tõepoolest ilma korstnata sauna, või miks saunast välja tulles ikka ja alati p... must on. Miks suitsusauna saab kütta vaid lepu puuga? Miks see kõik võtab terve päeva aega ja miks ma pärast saunaskäiku armastan oma naist ja maailma ikka rohkem. Seal ongi minu autentsus. Minu Võrumaa ilm ja arusaam. Nagu meie lavastuski ütleb: maailm on üks ilmatu suur saun!” kõneleb Tarmo Tagamets.

“Suitsusannasümfoonia” on inspireeritud Lõuna-Eesti pärimusest, “Kalevalast” ja Hasso Krulli eeposest “Kui kiivid olid veel pehmed”.

Muusikalavastust mängitakse vaid kolmel korral, 2.–4. augustini Mooste Folgikojas Vana-Võrumaal.

See on lugu Looja hääbumisest, meie elatud päevade korduvusest ning uue elu tekkest.

TARMO TAGAMETS
lavastaja

Peeter Toominga nimeline fotokonkurss ootab osalema

Nagu 1999. aastal otsustatud sai, antakse igal paaritul aastal Haljala vallas välja Peeter Toominga nimeline fotopreemia.

Sel aastal on fotokonkursi teema “Carl Sarapi ja Peeter Toominga jälgedes aastal 2019”. Konkursile on oodatud fotoalbumis “55 aastat hiljem. Virumaa” esindatud üheksast kohast tehtud uued ülevõtted.

Konkurss on ühtaegu nii uuenduslik kui ka nostalgiasse kalduv. Uuenduslik, kuna esimest korda on lubatud kogu fo-

JAAN KÜNNAP

totöötuse amplituua oma hiilguses. Ajaloolist mõõdet lisavad 1937. ja 1992. aasta Carl Sarapi ja Peeter Toominga fotojäädvustused, mis on konkursitööde lähtematerjaliks.

Samuti ärgitatakse konkursiga fotohuvilisi liikuma. Fotojaht viib nad üle Virumaa üheksasse kanti, kus taasülevõtmist ootab kaksteist Sarapi ja Toominga jäädvustatud kaunist ja huvitavat paika.

Fotod tuleb esitada 1. oktoobriks digitaalselt aadressil haljala@haljala.ee

märgusõnaga “Fotokonkurss”. Konkursile esitatud töid hindab viieliikmeline komisjon koosseisus Jaan Künnap, Avo Seidelberg, Ain Liiva, Enar Essenson ja Maiga Parksepp.

Fotoalbumi “55 aastat hiljem. Virumaa” eeskujul valmib näitus, kus Toominga ja Sarapi fotodele on lisatud tänavu samadest kohtadest ja objektidest tehtud ülevõtted.

Konkursil osalemise täpsed tingimused leiab Haljala omavalitsuse kodulehelt. (VT)

IIRI AASTA

VIRU FOLK

• 9.-11. august •

• Käsma •

VIRU FOLGINI 2 nädalat!

Nii nagu Iirimaa on ümbritsetud merega, toimub ka Viru Folk mere kaldal, misõttu:

- Kasuta võimalust festivalikülla sisenemiseks merdmööda, milleks pakub parimaid võimalusi Tapurla küla merepästeakaater VARVARA. Väljumised Võsu sadamast Käsma toimuvad igal täistunnil reedel, 9.08 alates kell 15.00 ning laupäeval ja pühapäeval alates kell 11.00. Kaater mahutab kuni 10 reisijat.
- Saa osa laupäeval, 10.08 kell 13.00 Käsma meremuuseumi õuel toimuvast Mati Õuna raamatu “Kaduviku laevad” esitlusest ning ettekandest “Mereajalugu töö järgses maailmas”.
- Kasuta võimalust pühapäeval, 11.08 külastada Käsma reidil peatuvat Eesti esimest kaljase laevatuubi järgi ehitatud uut purjelaeva HiiuIngel ning huvi korral kuula Käsma meremuuseumis loengut Käsma laevadest ja laevameestest.

VIRU FOLK IIRI AASTA